

Jadranka Nemeth - Jajić, Metodička interpretacije Nazorove „Halugice“
Život i škola, br. 20 (2/2008.), god. 56., str. od 81. do 92.

Jadranka Nemet - Jajić

METODIČKA INTERPRETACIJA NAZOROVE «HALUGICE»

Sažetak: U nastavi hrvatskoga jezika u interpretaciji književnoga djela uvriježena je, ali ne i jedina, metoda interpretativnoga čitanja. Na primjeru Nazorove pripovijetke (bajke) „Halugica“ pokazuje se mogućnost iskorištavanja još jedne metode - čitanja s predviđanjem. Nadalje, pokazuje se kako se interpretacija književnoga teksta može voditi oblicima suradničkoga učenja: suradničkom diskusijom, akademskom kontroverzijom i slikanjem u paru.

Ključne riječi: interpretacija Nazorove *Halugice*, čitanje s predviđanjem, suradničko učenje.

UVOD

U posljednje se vrijeme sve više govori o čitanju s predviđanjem,¹ to jest o takvu čitanju pri kojemu se tekst čita s prekidima do stanki. Iako je čitanje s predviđanjem primjenjivo i na raspravljačke tekstove,² možda najširu primjenu ta metoda ipak može imati u nastavi književnosti jer su narativni tekstovi vrlo prikladni za takav način čitanja. Učenici prvo od ponuđenih ključnih riječi književnoga teksta stvaraju vlastite kratke priče (predviđanje na temelju pojmova), uspoređuju svoje priče s pričom koja im se otkriva u ulomcima, a nakon svakoga pročitana dijela predviđaju što će se dalje dogoditi. Učenici su prema tome u čitanje uključeni kao sustvaraoci, a svoja predviđanja temelje na novim podacima koje su saznali, što potiče više razine misaonih procesa: analiziranje, sintetiziranje, prosuđivanje.

U metodičkoj se literaturi primjeri za čitanje s predviđanjem uglavnom odnose na razrednu nastavu. Tako autorice udžbenika *Moji zlatni dani*, Sandra Centner, Anđelka Peko i Ana Pintarić,³ sustavno afirmiraju tu metodu pa je u njihovim udžbenicima za drugi, treći i četvrti razred ponuđeno nekoliko tekstova

¹ Čitanje s predviđanjem opisano je u knjizi Jeannie L. Steele, Kurtis S. Meredith i Charles Temple: *Vodič kroz projekt IV. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, 1998., str. 12.-20. te u knjizi Anđelke Peko i Ane Pintarić: *Uvod u didaktiku hrvatskoga jezika*, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 1999., str. 55-59.

² Usp. Sharon Benge Kletzien i Miljenka Cota Bekavac: *Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi. Priručnik za nastavnike 2. dio*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, 2002., str. 38.-39.

³ Sandra Centner, Anđelka Peko i Ana Pintarić: *Moji zlatni dani 2*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.; *Moji zlatni dani 3*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.; *Moji zlatni dani 4*, Školska knjiga, Zagreb, 2006. I u prethodnim izdanjima tih udžbenika pod naslovom *Zlatni dani 2, 3, 4* (za drugi, treći i četvrti razred osnovne škole) također se nalaze tekstovi priređeni za čitanje s predviđanjem.

dječje književnosti već priređenih za takav način čitanja. Osim toga, predstavljajući Dunju Vranješ Vargović kao dječju spisateljicu, Ana Pintarić pokazala je i mogućnost povezivanja interpretacije njezine priče *Krasotica*, temeljene na čitanju s previđanjem, s nastavom izražavanja, ponudivši vježbe usmene komunikacije za sva prva četiri razreda osnovne škole.⁴ Navedeni prijedlozi mogu naravno poslužiti učiteljima kao model da i sami prirede tekst za čitanje s predviđanjem. Pri tome pozornost treba posvetiti tomu da se na pravim mjestima načini stanka te da stanki ne bude previše, kako ne bi došlo do zasićenja. Stoga je preporučljivo načiniti tri do četiri stanke i to, kad je posrijedi narativni tekst, na onim mjestima na kojima radnja može krenuti u različitom smjeru.

Držimo da bi tu metodu čitanja trebalo afirmirati i u predmetnoj nastavi, dakle u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi. Za te su razrede međutim predviđeni književni tekstovi, uglavnom većega opsega, što otežava njihovu pripravu za čitanje s predviđanjem. Stoga se u nastavku rada na primjeru pripovijetke *Halugica*, koja se žanrovski određuje i kao umjetnička bajka,⁵ fantastična priča,⁶ dječja priča,⁷ pokazuje mogućnost priređivanja dužega teksta za takvo čitanje i predlaže metodička interpretacija toga Nazorova djela. *Halugica* se nalazi u knjizi *Pripovijetke* Vladimira Nazora,⁸ koja je na popisu obvezatne lektire za sedmi razred osnovne škole.⁹

Obrazloženje podjele teksta na ulomke

Halugica je duga pripovijetka, obasiže četrdeset stranica,¹⁰ što je čini vrlo zahtjevnom u pripravi teksta za čitanje s predviđanjem jer treba udovoljiti sljedećem: čitanje i izražavanje prvih dojmova treba biti moguće provesti u jednome školskome satu, što traži znatna skraćivanja teksta, kako bi se u drugome pavela rasprava kojom će se produbiti razumijevanje djela; izabrani ulomci trebaju predstavljati slijed ključnih događaja te za djelo i pisca biti jezičnostilski reprezentativni kako se ne bi izgubio bajkovit i poetski ugođaj pripovijetke.

Slijed događaja po izabranim ulomcima:

⁴ Ana Pintarić: «Dunja Vranješ Vargović: *Krasotica*. Metodička interpretacija», *Život i škola*, br. 15-16, (1-2/2006.), Osijek, str. 138.-146.

⁵ Usp. Stjepko Težak: «Nazorove bajke» u knjizi *Nazorovo stvaralaštvo za djecu*, priredio Ivo Zalar, Školska knjiga, Zagreb, 1979., str. 10.-30. i Ivo Zalar: «*Halugica* – ključ za razumijevanje Nazorove fantastike» u istoj knjizi, str. 39.

⁶ Usp. Ivo Zalar, nav. dj., str. 35.

⁷ Usp. Hranjec, Stjepan (2006.), *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga, , str. 64.-65.

⁸ Nazor, Vladimir (1973.), *Pripovijetke*. Zagreb: Mladost, str. 87.-127.

⁹ Vidi *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2006., str. 46.

¹⁰ U navedenom izdanju Nazorovih pripovjedaka.

prvi ulomak (uvod):

- ribar Fran na morskom žalu pronalazi žensko novorođenče u kolijevci od morskih trava
- reakcije seoskih žena
- Halugičino sretno djetinjstvo
- povlačenje u sebe i opčinjenost morem

drugi ulomak (zaplet):

- djevojčina ljepota
- prošnja
- odbijanje prosaca i postavljanje uvjeta (vezeni rubac)
- ljubav Halugice i Jablanka

treći ulomak (vrhunac):

- ispunjenje uvjeta
- otkrivanje tajne podrijetla
- čežnja za Jablankom

četvrti ulomak (rasplet):

- pokušaji Halugice i Jablanka da opet budu zajedno

peti ulomak (završetak):

- Jablankova smrt.

Dužina ulomaka prati ritam odvijanja događaja. Prvi i drugi ulomak duži su od ostalih. Od kompozicijskih dijelova oni predstavljaju uvod i zaplet. U prvome ulomku čitatelj upoznaje likove, nagovješćuju mu se neobični događaji («ribar je Fran sve do smrti tvrdio, da se u taj tren zbilo čudo i da mu je more samo stavilo na ruke to dijete»; «Ona otkri djetetu u šačici ostrižak nekoga tkiva»; «More mi ga dade, a ja ću ga čuvati sve dok mi ga opet ne uzme»), otkriva neobičnost Halugičina imena, dočaravaju se opasnosti koje prijete nezaštićenom siročetu morskom, sreća koju je unijelo u samotni ribarov život, te daju naslutiti i drukčija zbivanja. Za drugi ulomak izabrani su dijelovi pripovijetke ključni za razumijevanje događaja i predviđanja čitatelja. Tako su od dijaloga s proscima zadržane samo riječi kojima prosци kazuju djevojci što joj sve nude postane li njihovom ženom, te njezin odgovor proscima u stihu u kojem je Halugica postavila nemoguć uvjet: postat će ženom onome tko joj donese vezeni rubac. Dio koji slijedi suprotstavljen je prethodnome: dolazak Jablanka, mladića u kojega se Halugica zaljubljuje. Obostranu ljubav, zatraženost dvoje mladih najbolje dočaravaju riječi koje poput Zaručnika i Zaručnice iz *Pjesme nad pjesmama* upućuju jedno drugome, stoga je taj dio pripovijetke nezaobilazan i važno ga je uvrstiti.

Sljedeći ulomci znatno su kraći, što u skladu sa sudbinskim razvojem događaja ubrzava ritam pripovijetke. Treći ulomak donosi vrhunac radnje – Halugici se otkriva tajna njezina podrijetla, koje joj priječi ostvarenje ljubavi, a rasplet i završetak dani su u vrlo kratkom četvrtom i petom ulomku, koji predočuju nemogućnost zajedničkog života i Jablankovu smrt.

U jeziku i stilu izabranih ulomaka potvrđuju se Težakove i Zalarove riječi kako je *Halugica* alegorična prirodopisna bajka, odnosno poetizirana priča – priča poema.¹¹ Tako je opis naplavine u kojoj ribar pronalazi dijete raščlanjen okom prirodoznanca, što je Nazor i bio. Poetizacija se pak očituje na mnogim mjestima, primjerice u opisu djevojčine ljepote gdje se kao stilemi javljaju piščeve tvorenice *razbokori* i *cvjetonosje*, u izboru leksika i na razini rečeničnoga ritma u zakletvi proscima (*I Halugica se zakle srebrnom mjesečinom i morem dubokim i ljubavi majke svoje*), u opisu njezina stapanja s prirodom (*Halugica začuđena sluša zvuk svoga glasa. To nije više njezin glas. To pljuska negdje voda, šumi talas na pijesku, toči se mlaz zapjenušena mora niz hridine. To su oni isti grgolji, žubori i šaputanja, što ih je ona često slušala, ali nikada da ih odgonetnu. Vaj, kakvim će glasom pozvati sada dragoga svoga?*) pa i na samom završetku kad prostor priče biva ispunjen ljudskim glasovima – mladićevim dozivanjem i vapajem ribara Frana. U izabranim ulomcima prema tome do izražaja dolazi osebnost Nazorova stila: «bujnost rečenica, blještavilo riječi, bogatstvo i svježina usporedbi, originalnost metafora».¹²

Tekst pripovijetke priređen za čitanje s predviđanjem

Vladimir Nazor: *Halugica*
(ulomci)

Fran zakorači preko šljunka.

Na pržini su ležale krpe morskih trava, mrke, haluge, zeleni i crveni okrijeci, kitaste blitvine, bobičave grozdače i različne resine i drezge: meke, svjetlucave i bujne kao ženske vlasi. Ribar raskolači oči. Od čuda mreža mu skliznu niz rame, vrša mu pane u more. Nad pijeskom do samog igala zibalo se u vodi klupko morskih trava. U njemu je kao u kolijevci ležalo nauznak i plakalo žensko čedo.

Ili da vjetrić uzbiba u onaj trenutak mirnu površinu, te se ležaj trave dignu u susret čovjeku, ili da ribareve noge uroniše u onaj čas duboko u pijesak, ili da neke nevidljive ruke postaviše čedo u Franov naručaj, ma i kako se to uistinu desilo, ribar je Fran sve do smrti tvrdio, da se u taj tren zbilo čudo i da mu je more samo stavilo na ruke to dijete.

Cvrkutale su čiope okolo tornja crkvice u osvitu proljetnog dana, kad ribar Fran ponese s igala u svoju kućicu onaj pupoljak s nepoznate grane, drobno i sitno – siroče morsko.

Toga istog dana potrča prva k ribaru žena samostanskoga vrtlara i zadoji dijete. Ona otkri djetetu u šačici ostrižak nekoga tkiva.

- Rekao bi, da je parče vezena rupca. Sja se kao svila, a svila nije. Kao da je tkano od morskih trava, a vezeno nitima od zlata i srebra. To je, Frane, majka turila svome djetetu u šačicu znak, po kome će ga jednom naći i prepoznati. To je

¹¹ Nazorovo stvaralaštvo za djecu, str. 25 i str. 40.

¹² Ivo Zalar, nav. dj., str. 40.

sigurno rod nekakve kneginje, jer ovakvih povjesama nema kod nas siromašnih žena... Lijepo je to dijete, porod kakve nesretne kraljice.

Vijest o nahodu djeteta prosu se začas po selu, i hrpa baka i snaša navali u ribarevu kućicu. Seoska primalja kao da se pomami, kada vidi čedo.

- To nije čist posao! – uzgoropadi se baba. Je li to na njemu kosa ili morska mahovina? A te zelene oči! To dijete nije žena rodila; ono nije kršćanska duša! Što ćeš s tim djetetom?

- More mi ga dade, a ja ću ga čuvati, sve dok mi ga opet ne uzme.

Čedo najedanput zaplače. Plakalo je tako tužno i umiljato, da mu žensko srce ne odolje. Neka snaša priđe k djetetu. Već je htjela da ga omota krpama, kad odjednoć primalja kriknu i poskoči natraške, kao da je ugledala zmiju.

- Rekla sam ja! Rekla sam ja, da je to skot pakleni. O Bože, čega sam se dotakla! Što sam to vidjela! Gledajte, gledajte! – kričala je upirući prstom u djetinje noge.

Dijete se grčilo od plača. Bijaše diglo noge uvis i raširilo prstiće, među kojima žene ugledaše tanke, nježne kožice.

- Joj, tako je i u gusaka!

- To je porod štrige Haluge!

- Poginut će mi doma djeca, jer sam ga dotakla!

- Bacimo taj skot u more!

I žene navališe na postelju. Ali ribar skoči, digne u naručaj rasplakano dijete i grmnu:

- Natrag, žene! Natrag, ili ću vas!

Kada gomila vidje, da ribar ne samo što ne popušta, nego je pače kadar i silom potjerati, povuče se prema vratima i sve psujući i ružeći iščeznu iza plotu. Ribar se umiri, sjedne i stade zibati u naručju djeteta, koje je i nadalje jecalo.

- Spavaj slatko, nahode bijedni. Razveseli mi tu praznu kuću, napuni tu pustu starost moju. Ne boj se kopna i njegovih zvijeri, ti, siroče morsko, ti – Halugice mala!

* * *

Za sedam godina ne pomuti ni oblačić ribareve sreće i veselog djetinjstva male Halugice. Ali od neko doba, baš otkada je ribar počeo da jače osjeća teret godina, nastade malo pomalo kod djeteta čudna promjena.

- Oče, zapita ga jednom dijete – otkuda mi to tkivo što mi viri ispod pazuha?

Fran odgovori da je to znak, po kojem će ga majka jednom naći i prepoznati, i da mu sada donosi sreću.

Od te večeri dijete prestane da skače i pjeva. Sjedjelo bi dugo na kućnome pragu s licem u dlanovima i zamišljeno gledalo u pučinu. Pričinjalo joj se, da joj sada to more i ta noć šapću tajanstvene riječi, što dosada nije bila kadra ni da ih zamijeti, a kamoli da ih razumije. – Najradije bi djevojčica sjedjela kod kuće ili se igrala u vrtu. Izbjegavala je pijesak, hridine i pučinu. Najednom pohrli nanovo k moru, kao čedo k majci, i stade se skitati obalom po jugovini i tišini, pod suncem i mjesecom. Izostala bi dugo od kuće, pa ju je ribar morao često tražiti i

voditi doma, sada zaplašenu i smetenu rikom valova, a sada opet omamljenu mainom i uštapom.

PRVA STANKA

I kada Halugici osvanu osamnaesto premaljeće, procvate i zamiriše djevojčina mladost kao grana jorgovana, kao drvce šimširovo. Razbokori se Halugica u kućici ribara Frana kao drvce u cvjetonosju. Glas o toj ljepoti puče nadaleko po gradovima na kopnu, po varošima i dvorima na morskim obalama. Pohrliše momci da je vide. Al` je Halugica bježala od njih, rugala se njihovim riječima i pjesmama.

Stari ribar, nemoćan od starosti i napola slijep, molio je, da izabere sebi dragoga, no djevojka ni da čuje. I ribar poruči Jablanku, da dođe k njemu, jer da se boji bijede i smrti. Mladiću kao da se nije dalo iz rodne šume. – «Dolazim», glasi njegova poruka, i mjeseci prolaze, a njega još uvijek nema.

Ribar je propadao iz dana u dan, a Halugica je rasla, bujala i cvjetala pod suncem na moru.

(Tri su prosca, «kojima bi se radovala i kraljeva kći», došla prosići Halugicu: čobanin Divljan, vlastelin creski i kapetan kastavski.)

Prvi joj progovori vlastelin creski:

- Dođi – veli joj – na moju galiju, da uroniš ruke do lakata u sanduke pune zlata! Budi ženom mojom, i povest ću te na otok, u grad moj, u palaču moju, da gaziš po kadifi i dereš svilu.

- Djevojko – kliče kapetan kastavski – nudim ti grofovsku stolicu u tvrdu gradu. Reci riječ, pa uzjaši na đogata moga i uzmi koplje moje, pa ćeš biti kao vila Walkúra rodnih mi šuma, tamo na daleku sjeveru.

Ali sada zabrujaše Divljanove gajde, i umiljata svirka glasa se naokolo. Pričaju one o planinskom vrelu, o zelenim luzima i toplim spiljama, o siru i mlijeku. Zove svirka Halugicu gore u planinu, po kojoj ovce pasu i slavuji pjevaju. (...)

Djevojka gleda u prosioce, upire prstom u utvare na nebu i na pučini:

Mir sam moj zgubila,

Na suncu ni sušen.

Pa još mlada ginem.

Mat moja je njega

Ja ću ljuba biti

Tri leta rubila,

Junaku srčanom,

A četvrto leto

Ki će mi donesti

Zlatom rakamala,

Facol rakamani.¹³

Na suzicah prala,

Na vodi ni peren,

Na srcu sušila.

- Takva rupca nema – klikne vlastelin creski.

- Nema ga – reče Divljan, a glas mu zatrepta od tuge.

- Ako ga ma gdje ima, ma bilo i na dnu pakla, ja ću ti ga donijeti – prozbori kapetan. Zakuni se, da ti je riječ kao stanac kamen.

¹³ Facol rakamani – vezeni rubac.

I Halugica se zakle srebrnom mjesječinom i morem dubokim i ljubavi majke svoje.

One iste večeri Halugica je sjedila uz svijeću i krpala mrežu, kad se trgnu i skoči da otvori.

Uđe u izbu visok, mlad čovjek rudaste kose i kratke brade. U rukama je nosio bukovu granu i pčelinje saće.

Momak i djevojka pogledaše se; promatrahu se neko vrijeme kao u čudu.

- Halugice!

- Jablanko!

- Sinovče! – začu se klik starog ribara iz kuta pokraj ognjišta. Dodi bliže. Pruži mi glavu.

- Striče – prozbori momak, dođoh, da vas vidim, pa da se odmah natrag vrnem. Ovdje je tako lijepo. Zašto da ne ostanem s vama i ne budem i ja ribarom?

No starac ne dade mladiću ni da govori o tome.

Dugo razgovarahu o slijepčevim jadima, o Halugičnim proscima i o njihovu domu, gore u šumi. Kasno u noć utrnu se svijeća, i doskora zavlada muk u ribarevoj kućici.

Čas je, kad ona obično ustaje, da pobjegne na igalo u obližnju dragu i da se «opije šumorom talasa i otrovnim mlijekom mjesječevim», kako joj to veli stari Fran. Ali joj se noćas ne da iz kuće. Otvorio je došljak naglo vrata njihove izbe, a kroz njih su prodrli unutra svi šumski mirisi i svi žamori luga, da je smetu i raznježe. Zašto je u zvuku njegova glasa veće milote nego u svirki Divljanovih gajda? Dražesniji je od vlastelina. Iz njega izbija čednija, a ipak jača sila od one kastavskog kapetana. Halugica je dugo bdjela i slušala mladićevo dihanje. Ali kad mjesječev trak dopuza polako k momku i ugnijezdi mu se u kosu, djevojka ustane i došulja se do njegova ležaja.

Kad momak otvori pred zoru oči, ugleda na svojim prsima djevojčinu glavu. Smiješila mu se dva velika oka, nalik na okrugle lišaje na potonulu kamenu, a duga modra kosa padala mu na rame.

I mladić stisnu djevojci dlanovima obje sljepoočice. Približi njezino lice k svojem i šapnu:

- Halugice!

* * *

Na osamljenu žalu izdubili su valovi pećinu, pa je nasuli pijeskom i zastrli resinama. Slatko, živo šaputanje čuje se u polumraku spilje.

- Došao si mi, Jablanko, dragi moj, iz luga zelenoga kao jelen, na kome su narasli zlatni rogovi i srebrni parošići.

- I nađoh te, Halugice, draga moja, na igalu morskome kao školjku, što se netom raskolopila, da pokaže suncu i mjesecu dva zrna bisera.

- Prsa su tvoja, Jablanko, dragi moj, kao pećina gorska, pokrivena dušekom mahovine, a po njoj su jagode slatke i ljubice mirišljive.

- Grudi su tvoje, Halugice, draga moja, kao more kada se diže i pada, a po njemu igraju dva talasića, dvije bijele dojke tvoje.

- Stisni me čvršće: svu te želim, svu te hoću, uštapa kćerko i pučine! Povest ćeš me na dno morsko, u spilju od ametista, u šumu od resina. Prozbori! Obećaj!

- Hoću: kunem ti se.

DRUGA STANKA

Sjutradan dođoše pred Halugicu dva kopljanika kastavskoga kapetana i dadoše joj vezen rubac. Oni joj kazaše da će njihov gospodar dojezditi doskora k njoj, da je posadi na đogata i povede u Kastav.

Djevojka primi rubac. Netom mjesec izađe, ovije ga okolo gola vrata i pođe u dragu.

U sjaju mjesečine ugleda jato nagih djevojaka. One joj pohrliše u susret, stvoriše okolo nje kolo i stadoše je šutke promatrati.

- Sestrice, ti ćeš biti najljepša između nas sviju – reče napokon jedna od njih, i glas joj zvučio kao talasić morski, kad udara o hridinu.

I djevojke je stisnuše još uže sa sviju strana. U tren oka pokidaše na njoj odijelo, svukoše joj i košulju te je poprskашe morem.

Sinu nago djevojče u sjaju mjesečine kao kip od mramora. Gola, kao od majke rođena, stajaše Halugica između djevojaka, samo joj se onaj vezeni rubac sjao oko vrata, blistao joj na plećima i zlatio se na prsima.

- Lijepa si, kćerko vile pomorkinje i zemnika ribara! Ljepša si od morske ruže, nova drugarice naša! – govoriše joj cure.

- Majko! Majko moja! – kliknu Halugica.

- Dođi, i sve ćeš doznati – rekoše joj one, pa je uzeše za ruke i povedoše na pučinu.

Zaroniše u vodu. Uđoše u pećinu od kristala, rasvijetljenu mjesečinom odozgo i bezbrojem bisera sve naokolo.

Halugica se nađe pred vilom velike ljepote i gordosti.

- Kraljice – kliknuše djevojke. Pogledaj je: to je ona.

- Djevojko, ti si zamotala oko vrata čarobni vezeni rubac i ušla time u naše kolo. Kćerko čovjeka i vile pomorkinje, otvaram ti morska vrata i puštam da uđeš u naše dvore. Majka ti poginu, jer joj kastavska vještica istrgnu s vrata taj tvoj vezeni rubac. Djevojko, kobna je svakoj vili pomorkinji ljubav prema zemnicima. Tvoja majka sagriješi i pretrpje mnogo zbog tebe; eto, i poginu. Zaboravi prošlost svoju i prekini svaku vezu s crnim kopnom. Pred tobom je nov život, nova radost. Djevojko, ti si odsad zauvijek naša!

- Kraljice, ne mogu! – krikne Halugica. – Spopala me čudna vatra; gorim, a ne izgaram. Zatravila me šumska biljka, trava neka od omame. Začarala me zelena bukova grana. Obuzdaše me snažne ruke mladoga gorštaka. Upoznala sam milje najveće, sreću najljepšu. Čeznem za lugom i potokom, sanjam o gnijezdu i guštari. Hladno mi je kod vas. Pusti me! Vraćam ti, eto taj rubac vezeni.

I Halugica zarine nokte u vrat i u prsa. Htjela je da istrgne sa sebe majčino tkivo, ali čarobni rubac bijaše joj se srastao s kožom, postao dijelom njezine puti.

Djevojka ciknu.

- Kraljice, neću! Ne mogu biti vaša. U šumu! K njemu!

- Pokušaj! – odgovori vila.

TREĆA STANKA

Halugica zapliva morem, pojuri pučinom, poletje zrakom. Začas se nađe na igalu ispred vrata ribara Frana. Kriknu od radosti i zatrča se prema ulazu u plotu. Ali kao da je neke snažne ruke gurnuše natrag. Zalud se sili i napreže. Noga njezina može da ide po pijesku uz more, a dalje – nikada više.

- Jablanko! – ori se po igalu djevojčin klik, i Halugica začuđena sluša zvuk svoga glasa. To nije više njezin glas. To pljuska negdje voda, šumi talas na pijesku, toči se mlaz zapjenušena mora niz hridine. To su oni isti grolji, žubori i šaputanja, što ih je ona često slušala, ali nikada da ih odgonetnu. Vaj, kakvim će glasom pozvati sada dragoga svoga?

Jablanko se uznemirio; osvrnuo se i pogledao na pučinu.

- Halugice! Halugice!

- Tu sam! – odgovori mu ona.

Al` on je i ne pogleda. Sio je na prag i zagledao se u noć. Najednom se trgnu i progovori:

- Striče, kako more čudno šumi! Rekao bih, da netko plače na igalu.

* * *

Kuštrave kose, čupave brade i staklena pogleda luta momak po žalima. Puhnuo je vjetar s juga; digoše se oblaci. Nebo se smrklo; valovi se propeše. Nagla ljetna oluja raznese se pučinom; bjesni kao srda u huku vjetrine, u praskanju gromova i u tutnjavi talasa.

- Halugice! Halugice! – čuje se glas u olujnoj noći. Pruži mi ruku! Povedi me sa sobom u dublinu morsku, na ložnicu našu!

ČETVRTA STANKA

U osvit dana izađe ispred vrata slijepi stari ribar.

- Jablanko! – ozvanja naokolo starački glas.

Sunce granu. Zrak je miran i osvježen noćnom kišom, ali valovi udaraju i sada o žalove uz tutanj i prasak.

- Jablanko! – kliče starac, ali čuje samo šum vode i muklo lupanje na rubu igala, baš ispred sebe.

I slijepac kroči polako prema moru, s crnom slutnjom u dnu srca. Starac je uhvatio za odijelo nečije tijelo. Teškom mukom vuče utopljenika do plotu. Kleči kraj njega i pipa mu dlanovima glavu, trup i ruke, pa se svija kao vrba nad rakom, lije suze iz slijepih očiju i rida:

- Jablanko, sine moj! Jablanko, tugo moja!

Mogući tijek dvosata

U uvodnome dijelu sata učenicima ćemo dati upute o onome što slijedi: objasniti im da će čitati ulomke pripovijetke koja podsjeća na narodne priče te da će i oni stvarati svoju priču. Ponudit ćemo im četiri ključna pojma iz Nazorove pripovijetke, koja trebaju biti što konkretnija kako bi se mogla vizualno predložiti te na osnovu njih, učenici će predviđati što bi se moglo dogoditi. Svaki učenik zapisuje svoju zamišljenu priču.

Ključni pojmovi: *siročje morsko, pjeskovito žalo, prošnja, vezeni rubac*

Slijedi razmjena priča u paru, a nekoliko će učenika izvijestiti cijelu skupinu o pričama koje su zamislili.

Najavljujemo čitanje pripovijetke *Halugica* Vladimira Nazora i dajemo upute za čitanje. Tekst ćemo čitati u dijelovima do stanki. Nakon svake stanke učenici će individualno ispunjavati tablicu predviđanja (vidi prilog 1). Učenike ćemo zamoliti da obrate pozornost na to kako se priča koju su pročitali poklapa s onom koju su oni zamislili.

Nakon čitanja svih dijelova priče učenici iskazuju svoj dojam potaknuti nastavnikovim pitanjima: Na što u tom trenutku misle? Što osjećaju? te uspoređuju svoju priču s pročitanim pripovijetkom. Nastavnik postavlja poticajna pitanja kojima pokreće suradničku raspravu, a koja omogućuju dublje razumijevanje pripovijetke i upućuju na otkrivanje mogućih poruka i značenja. To su ova pitanja:

- *Koliko je kolijevka od morskih trava, haluga, odredila Halugičin život?*
- *Želi li pisac reći da je Halugica izazvala sudbinu zato što je zaželjela vezeni rubac i uzela ga?*
- *Želi li pisac reći da se različiti svjetovi ne mogu spajati?*

Predloženim pitanjima interpretaciju usmjeravamo na, kako ističe Težak, tri sudbinska uzroka tragičnoga završetka: «pogrješku roditelja (Halugica je bastard, mješanka rođena iz ljubavi morske sirene i ribara), vlastiti čin (obećaje se onome proscu koji joj donese majčin rupčić) i volju božanstva (vladarica mora ne dopušta joj da se vrati Jablanku)»,¹⁴ odnosno na filozofsku potku priče: «mogućnost sjedinjenja dvaju suprotnih svjetova, kopna i mora, samo u smrti».¹⁵

Nastavnik postavlja tvrdnju kojom produbljuje raspravu: *Bilo bi bolje da Halugica uopće nije ni dobila ljudski lik* te daje uputu za njezino vođenje. U skupinama po četiri člana svaki par učenika zastupa suprotstavljena stajališta: *za* ili *protiv* navedene tvrdnje. Učenici raspravljaju sa svojim parom i pronalaze razloge *za* ili *protiv*, ovisno o tome koje im je stajalište dodijeljeno, razmjenjuju argumente u skupinama i zauzimaju svoje stajalište.¹⁶ Na taj se način i onim

¹⁴ Težak, Stjepko (1979.), «Nazorove bajke» u knjizi *Nazorovo stvaralaštvo za djecu*, priredio Ivo Zalar, Zagreb: Školska knjiga, str. 26.

¹⁵ Nav. dj., str. 25.

¹⁶ Riječ je o ponešto preinačenoj akademskoj kontroverziji, vrsti rasprave u kojoj dvije strane zauzimaju suprotstavljena stajališta bez obzira na svoje mišljenje o problemu. Zbog vremenskog ograničenja izostavljen je korak kad se par jedne skupine udružuje s parom druge skupine kako bi pronašli što više argumenata u prilog dodijeljena im stajališta te se vraćaju u matične skupine u kojima raspravljaju na

učenicima koji se ustežu govoriti pred cijelim razredom omogućuje sudjelovanje u raspravi. Predstavnik svake skupine na kraju izvijesti kako je tekla rasprava u njihovoj skupini.

Završna aktivnost: slikanje u paru akvarel tehnikom uz prikladnu glazbu. Svaki par slika zajedničku sliku jednim priborom za slikanje (jedan kist i vodene boje), ali ne komunicira riječima. Po završetku rada nekoliko parova objašnjava svoj uradak.

Trenutci šutnje važni su za ovu aktivnost, prepuštanje glazbi i usklađivanje vlastitoga doživljaja s doživljajem svojega para uranjaju učenika u stvaralačko izražavanje koje korespondira s jezičnostilskim slojem Nazorove pripovijetke, a koji i jest nosilac estetskoga doživljaja.

ZAKLJUČAK

Na primjeru Nazorove pripovijetke *Halugica* pokazana je mogućnost priređivanja dužega teksta za čitanje s predviđanjem kako bi se pridonijelo češćoj primjeni te metode u predmetnoj nastavi hrvatskoga jezika. Predložena je metodička interpretacija navedenoga djela koja uključuje oblike suradničkoga učenja: suradničku raspravu, akademsku kontroverziju i slikanje u paru.

LITERATURA

- Hranjec, Stjepan (2006.), Pregled hrvatske dječje književnosti. Zagreb: Školska knjiga
- Kletzien, Sharon Bengé i Cota Bekavac, Miljenka (2002.), Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi. Priručnik za nastavnike 2. dio. Zagreb: Forum za slobodu odgoja
- Nastavni plan i program za osnovnu školu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2006.
- Nazor, Vladimir (1973.), Pripovijetke. Zagreb: Mladost
- Peko, Anđelka i Pintarić, Ana (1999.), Uvod u didaktiku hrvatskoga jezika. Osijek: Pedagoški fakultet Osijek
- Steele, Jeannie L., Meredith, Kurtis S., Temple, Charles (1998.), Vodič kroz projekt IV. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Zagreb: Forum za slobodu odgoja
- Težak, Stjepko (1979.), «Nazorove bajke» u knjizi Nazorovo stvaralaštvo za djecu. priredio Ivo Zalar, Zagreb: Školska knjiga, str. 10.-34.
- Zalar, Ivo (1979.), «Halugica – ključ za razumijevanje Nazorove fantastike» u knjizi Nazorovo stvaralaštvo za djecu, priredio Ivo Zalar, Zagreb: Školska knjiga, str. 35-40.

temelju bogatijeg popisa argumenata (usp. Jeannie L. Steele, Kurtis S. Meredith i Charles Temple (1998.), *Vodič kroz projekt IV. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, str. 39 i Sharon Bengé Kletzien i Miljenka Cota Bekavac (2002.), *Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi. Priručnik za nastavnike 2. dio*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, str. 54.-55.).

Prilog 1. Tablica predviđanja¹⁷

PRVA STANKA		
Što mislite da će se dogoditi?	Kakvim dokazima raspolazete?	Što se zaista dogodilo?
DRUGA STANKA		
Što mislite da će se dogoditi?	Kakvim dokazima raspolazete?	Što se zaista dogodilo?
TREĆA STANKA		
Što mislite da će se dogoditi?	Kakvim dokazima raspolazete?	Što se zaista dogodilo?
ČETVRTA STANKA		
Što mislite da će se dogoditi?	Kakvim dokazima raspolazete?	Što se zaista dogodilo?

METHODOLOGICAL INTERPRETATION OF NAZOR'S „HALUGICA“

Abstract: The method of interpretative reading is the most common, but not the only, method used for the interpretation of literary works in teaching Croatian. In this paper we will illustrate another method – anticipatory reading, using Nazor’s short story, the fairytale *Halugica*. Furthermore, we aim to show that the interpretation of a literary text may be achieved through cooperative learning: discussion, academic controversy and mirror imaging.

Key words: interpretation of Nazor's *Halugica*, anticipatory reading, cooperative learning.

Author: dr. sc. Jadranka Nemeth - Jajić, Filozofski fakultet, Split

Review: *Život i škola*, br. 20 (2/2008.), god. 56, str. od 81. do 92.

Title: Metodička interpretacija Nazorove “Halugice”

Categorisation: znanstveni rad

Received on: 15. listopada 2008.

UDC: 371.3:82

371.311.4

Number of sign (with spaces) and pages: 28.659 (: 1800) = 15,921 (: 16) = 0,995

¹⁷ Prema Jeannie L. Steele, Kurtis S. Meredith i Charles Temple (1998.), Vodič kroz projekt IV. Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Zagreb: Forum za slobodu odgoja, str. 13.